

Slår NKVTS i løse lufta?

Av daglig leder Tove Smaadahl og kriminolog Maya Brenna Nielsen ved Kriesentersekretariatet

Regjeringen opprettet i 2004 et Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), som skal jobbe forebyggende når det gjelder blant annet familievold. Vi spør her, om kjønnsmaktperspektivet kunnskapssentret representerer i arbeidet med å forebygge familievold bidrar til å opprettholde motstand og fremme strukturer som *motvirker* arbeidet mot menns vold mot kvinner og barn?

En ny svensk utredning ”*Slag i luften*” fra 2004, har analysert og evaluert ulike offentlige tiltak som ble iverksatt i forbindelse med *Kvinnofridsreformen* i 1997. Disse tiltakene skulle skape en felles kjønnsnær forståelse i alle offentlige institusjoner og etater om menns vold mot kvinner og barn, for samlet å kunne bekjempe denne formen for vold på alle samfunnsnivåer. NKVTS’ formål er å styrke forsknings- og utviklingsarbeid, undervisning, kompetansebygging, veiledning og formidling innen feltet vold. Ole Kristian Hjemdal er leder ved seksjonen for familievold og seksuelle overgrep. I sitt innlegg ”*The good, the bad and the ugly*” i september 2004 på Konferansen Vold og traumatisk stress, kritiserer han det ensidige fokuset kvinnebevegelsen, myndighetene og forskningen har på vold i nære relasjoner. Vi vil med funn fra den svenske evalueringen vise hvordan Hjemdals argumenter og hans posisjon, kan sies å bidra til å opprettholde og fremme en motstand ved å ikke tydeliggjøre en bevissthet om balansen mellom kjønn og makt i arbeidet mot familievold.

Hjemdal hevder at man må nyansere den sterke troen kvinnebevegelsen, myndighetene og forskningen har til likestilling og likeverd, som et virkemiddel for å bekjempe familievold. Den svenske utredningen viser hvordan troen på likestilling i de svenske instansene virker inn på håndteringen av menns vold mot kvinner og barn. De finner at det ikke er troen på selve likestillingen som er problemet, men troen på at det *er* likestilling i samfunnet.

Utredningen forklarer dette med den uttalte holdningen den svenske regjeringen har, om at menns vold mot kvinner handler om en ubalanse mellom kjønnene. Bildet av Sverige, og Norge, er at de er land som er ”verdensmestere” i likestilling. Når menns vold mot kvinner fortsatt er et stort problem så blir det ubehagelig å diskutere at det er ubalanse mellom i kjønnene i et likestilt land. Uviljen mot å diskutere denne ubalansen mellom kjønn og makt, har skapt et behov for alternative forklaringer på menns vold. Kjønn og maktperspektivet

forklares isteden i sammenheng med kultur, rus og sykdom. Dette gjør at fokuset på menns vold mot kvinner og barn flyttes til å gjelde ”de andre”, det vil si: ”de utenlandske mennene”, ”menn med rusproblemer” og ”de psykisk syke mennene”, samtidig kan det ideelle bildet av likestilling bestå. Den svenske evalueringen kan vise til at konsekvensen av å flytte fokus vekk fra likestilling, ikke bidrar til å forebygge vold mot kvinner og barn. Konsekvensen blir isteden at mannen ikke blir gjort ansvarlig for voldsutøvelsen. Volden kvinnen utsettes for blir usynlig og bagatellisert gjennom forklaringer som vektlegger rus, kultur eller sykdom.

Hjemdal mener at håndteringen av familievoldsproblemet kan bedres om man reduserer tiltroen til likestilling som en løsning. Den svenske utredningen påpeker at det er problematisk å sette i gang tiltak for å bekjempe menns vold mot kvinner når man ikke har en konsekvent forståelse av kjønn og makt, men isteden kombinerer ulike forståelser. Det viser seg at tiltak som settes i gang uten en konsekvent kjønnspekt forståelse blir kortvarige og prosjektbaserte. Fokuset på likestilling og en konsekvent kjønnspekt forståelse på alle nivåer, ikke bare på det øverste politiske nivå, er viktig for å kunne institusjonalisere tiltak mot familievold. Institusjonalisering er viktig for å skape langvarige tiltak, som over tid vil skape strukturer og gi tydelige signaler om at samfunnet tar menns vold mot kvinner og barn alvorlig. En lite konsekvent kjønnspektforståelse gir uklare signaler, dette kan illustreres med at myndighetene på nasjonalt nivå har valgt å kriminalisere menns vold mot kvinner. Samtidig har myndighetene ikke institusjonalisert hjelpen ved å pålegge kommunene å ha et spesialisert og tilgjengelig hjelpeapparat for de utsatte kvinnene og barna. Som for eksempel et krisesenter. Det at et nasjonalt kunnskapssenter, i et land som holder ideen om likestilling høyt, er skeptiske til en kjønnspektforståelse i arbeidet mot menns vold mot kvinner, mener vi bidrar til å opprettholde en motstand.

Hjemdal mener det er ønskelig med en nyansering av aktørene i volden. Den svenske evalueringen viser at det å skille mellom ulike voldsformer, ulike arenaer og derav de ulike aktørene i volden, gjør at man også tolker, forstår og håndterer volden separat. Dette mener de bidrar til å opprettholde prosesser som usynliggjør vold mot kvinner og barn, og lar seg ikke forene med de viktigste formålene med Kvinnofridsreformen, som er å synliggjøre og ansvars plassere volden. Ved å forstå volden innenfor en struktur hvor kjønn er koblet til makt, kan man se hvordan ulike voldsformer, arenaer, aktører og relasjoner henger sammen. Det er ikke bare i hjemmet at kvinner og barn utsettes for fysisk, psykisk og seksualisert vold, og volden blir slik en del av kvinners hverdag enten gjennom utsatthet eller frykt for å bli utsatt.

Hjemdal er skeptisk til tall som blir presentert i ulike fora av forskere og krisesentre om menns vold mot kvinner, og hevder at tallene kan skape misforståelser om omfanget av dette voldsproblemet. Det å så tvil om det reelle omfanget av denne volden må ses i sammenheng med den samme skepsis til å se volden i sammenheng med likestilling. Uttalelsene blir, etter vår mening, nok et godt eksempel på prosesser som bidrar til at problemet med menns vold mot kvinner "forsvinner", ved at han forsøker å bagatellisere og forminske. Påstanden om at tallene kan skape misforståelser gir et bilde av menns vold mot kvinner som et marginalt problem, som ikke krever noen spesielle ressurser, kompetanse eller tiltak. Hjemdals uttalelser og holdninger, blir etter vår oppfatning en velkjent representant for den motstanden arbeidet med å bekjempe menns vold mot kvinner stadig møter på. Det vi opplever som problematisk, er at NKVTS, som har et stort ansvar når det gjelder å undervise om vold, bidra til kompetansebygging, drive veiledning og formidling for å forebygge og redusere skader ved vold, er en del av denne motstanden.